

VII. Yleiset työt.

Kaupungin yleisten töiden lautakunnan v:lta 1935 laatima kertomus oli seuraavan sisältöinen:

Yleisten töiden lautakuntaan kuuluivat v. 1935 puheenjohtajana johtaja G. K. Bergman, varapuheenjohtajana professori O. A. Tarjanne sekä jäseninä oikeusneuvosmies K. E. Furuhjelm, pankinjohtaja T. Grotenfelt, toimittaja J. E. Huttunen, sähkötyöntekijä O. W. Oksanen ja insinööri T. R. Vähäkallio. Kaupunginhallituksen edustajana oli teknillinen johtaja, insinööri E. Moring. Lautakunta kokoontui 50 kertaa ja käsitteli kokouksissaan 1,030 asiaa. Lähetettyjen kirjelmien luku oli 340. Lautakunnan sihteerinä toimi varatuomari I. Nordberg.

Vuoden aikana suoritetuista suuremmista uudis- ja korjaustöistä tehdään selkoa rakennustoimiston eri osastojen toimintaa koskevissa selostuksissa.

Lautakunnan alaisina olivat rakennustoimisto ja sen tilivirasto.

Rakennustoimisto toimi kaupungininsinöörin johdolla jakautuen kansliaan sekä 5 osastoon, nimittäin satamarakennusosastoon, katurakennusosastoon, talorakennusosastoon, puisto-osastoon ja varasto-osastoon. Toimiston tilejä hoiti sen tilivirasto. Lähetettyjen kirjelmien luku oli 351.

Työntekijät ja työpalkat. Seuraava taulukko osoittaa rakennustoimiston eri osastojen työntekijäin lukumäärän kunkin kuukauden lopussa:

Kuukausi.	Satamarakennusosasto.	Katurakennusosasto.	Talo- rakennus- osasto.	Puisto- osasto.	Varasto- osasto.	Yhteensä.	Näistä varatoissa.			
							Satamarakennusosasto.	Katurakennusosasto.	Talorakennusosasto.	Yhteensä.
Tammikuu	636	984	214	47	99	1,980	445	434	153	1,032
Helmikuu	723	1,113	253	49	100	2,238	509	572	169	1,250
Maaliskuu	739	1,047	385	55	100	2,326	491	414	—	905
Huhtikuu	653	851	309	361	99	2,273	349	—	—	349
Toukokuu	594	891	334	291	102	2,212	314	—	—	314
Kesäkuu	564	911	317	254	91	2,137	207	—	—	207
Heinäkuu	539	909	261	185	95	1,989	267	—	—	267
Elokuu	608	960	247	167	100	2,082	355	—	—	355
Syyskuu	591	969	211	144	109	2,024	365	—	—	365
Lokakuu	578	844	185	74	100	1,781	367	—	—	367
Marraskuu	576	877	247	72	100	1,872	364	121	—	485
Joulukuu	470	803	204	35	93	1,605	294	265	—	559

Vakinaisissa töissä suoritettut tuntipalkat perustuivat kaupunginhallituksen joulukuun 28 p:nä 1934 vahvistamiin tuntipalkkoihin ollen palkat viimeksi mainitun vuoden palkkoihin verraten keskimäärin 50 penniä korkeammat. Niiden nimikkeiden kohdalla, joissa palkat olivat nousseet maaliskuun 1 p:stä

1934 alkaen, oli korotus kuitenkin vain 20 tai 30 penniä. Joulukuun 4 p:nä 1935 kaupunginvaltuusto vahvisti v:n 1936 alusta lukien vakinaisissa töissä noudatettavaksi kokonaan uusitun palkkatariffin. Tariffiin tuli tällöin se periaatteellinen muutos, että kaupungin laitosten työpajoille vahvistettiin yhtenäinen tariffi; mitä muihin töihin tuli, sisälsi ainoastaan rakennustoimiston tariffi täydellisen tuntipalkkojen luettelon, jota oli noudatettava vastaavasti myöskin puhtaanapitolaitoksen ja teknillisten laitosten alaisissa töissä, koska mainittujen laitosten tariffit sisälsivät vain laitosten erikoisammattityöntekijöitä koskevat tuntipalkat.

Varatöissä suoritettiin samat tuntipalkat kuin edellisenä vuonna maaliskuun 1 p:stä alkaen, nimittäin perheellisille 4: 50, 5 ja 5: 50 markkaa sen mukaan, oliko työntekijä apuri, rusnaaja tai ammattilainen. Perheettömien varatyöntekijäin vastaavat tuntipalkat olivat 3: 80, 4: 20 ja 4: 60 markkaa.

Kesälomaa myönnettiin vuoden aikana 1,950 työntekijälle yhteensä 21,494 päivää seuraavasta yhdistelmästä lähemmin ilmenevin tavoin:

Osasto.	Työntekijöitä, jotka ovat nauttineet kesälomaa					Kesälomapäiviä yhteensä.
	4 päivää.	7 päivää.	2 viikkoa.	3 viikkoa.	yhteensä.	
Satamarakennusosasto	82	24	379	116	601	7,132
Katurakennusosasto	92	96	499	184	871	10,340
Talorakennusosasto	111	44	49	24	228	1,772
Varasto-osasto	5	10	66	23	104	1,296
Puisto-osasto	98	16	21	11	146	954
Yhteensä	388	190	1,014	358	1,950	21,494

Tapaturmat. Tapaturmaisesti vahingoittui 380 työntekijää, joille tämän perusteella suoritettiin vahingonkorvausta yhteensä 322,812: 30 markkaa. Invalideiksi joutuneiden 20 työntekijän puolesta maksettiin elinkorkorahastoon yhteensä 342,796: 60 markkaa. Tapaturmista aiheutuneet kustannukset nousivat yhteensä 665,608: 90 markkaan. Työntekijät olivat vakuutetut Vakuutusosakeyhtiö Pohjolassa.

Satamarakennusosaston henkilökuntaan kuuluivat satamarakennuspäällikkö ja avustava satamarakennuspäällikkö, 10 muuta insinööriä, 2 vaakitsijaa ja 2 piirtäjää. Vuoden aikana erosi 2 insinööriä ja 1 otettiin palvelukseen. Kirjanpidosta ja kirjaamistyöstä huolehti 4 toimistoapulaista. Asiapoikia oli 2. Keväällä yksi osaston insinööreistä jatkoi täysin palkkaeduin opiskeluaan ulkomaisessa korkeakoulussa. Satamarakennuspäällikkö ja kaupunginarkkitehti kävivät tutustumassa Tukholman sataman varastorakennuksiin.

Suoranaista työnjohtoa satamarakennusosaston työmailla hoiti 17 rakennusmestaria, 13 apulaistyönjohtajaa, 1 nosturien esimies ja 1 varastokirjuri.

Vakinaisissa töissä olevien työntekijäin lukumäärä oli vuoden alussa 179, lisääntyi talvella vähitellen nousten touko-heinäkuussa 300:aan, vaihteli sitten 200—250 välillä ja nousi vuoden lopussa 275:een. Herttoniemessä tehtiin varatöitä koko vuoden. Työntekijöitä oli vuoden alkupuoliskolla 70—120 ja loppupuoliskolla 180—270. Muista varatöistä ainoastaan Lauttasaaren sillan rakentaminen oli käynnissä kesäkuukausina. Näissä varatöissä työntekijäin lukumäärä oli vuoden alussa 300, lisääntyi maaliskuussa 437:ään, väheni toukokuussa 215:een, oli kesällä 90—140 sekä syksyllä 100—110. Työnteki-

jään lukumäärä oli suurimmillaan maaliskuussa, nimittäin 739, ja pienimmillään elokuussa, jolloin työntekijöitä oli 539.

Lautakunnalle esitettiin 192 asiaa, joista 101 koski uudistuksia ja rakennustöitä ja 91 hallinnollisia tai henkilö- ja palkka-asioita. Lausuntoja annettiin m.m. asioista, jotka koskivat Stansvikin tilan ostamista; Katajanokan ja Sörnäisten keskusvankilan varrella olevien alueiden vaihtamista kaupungin ja valtion kesken; Degerön- Uppbyn vesialueen jakoa; Aktiebolaget Parkstad-Vanda-Puistikylä osakeyhtiön myöntämää oikeutta hiekanottoa paikkaan; Pääskylänkadun varrella olevalle Suomen osuuskauppojen keskuskunnan tontille ja Sörnäisten rantatien varrella olevalle Osuustukkukaupan tontille johtavia rautatieraiteita; Osakeyhtiö Alkoholiiliike aktiebolagin Itämerenkadun varrella olevan tontin korkeussuhteita; myllytontin järjestämisestä Munkkisaarelle; alueen varaamista sahalaitykselle Vantaanjoen suun varrelta; Merisataman käyttöä; Kulosaaren sillan liikennöimistä 10 tonnin vuoroautoilla; Suomenlinnan ja Katajanokan välistä jalankulkureittiä; Helsingin makasiini-osakeyhtiön uutta Länsisataman H-varastorakennusta; Rahapajanrannan varastorakennusta; Ruoholahdenrannan jatkamista ja sen rautatieraiteita; satamaradan poikki suunniteltua Runeberginkadun siltaa; alusten pumpputekujen kytkinten yhtenäistämistä; ja kaupungin rautateiden liikennöimisen aiheuttamien vahinkojen korvaamista. Esitykset koskivat m.m. Lauttasaaren siltaa; Vantaanjoen ja Malmin tien poikki johtavia Herttoniemen radan siltoja; Munkkisaaren laituria; Lauttasaarenrannan laiturin rakentamista varatoina; Osakeyhtiö Alkoholiiliike aktiebolagin Salmisaaren tontin louhimista; Lastauttajankadun rautatieraiteita; Merisataman länsiosan rantamuurin vierustan päällystämistä; s/s H 2:n hyllyn säilyttämistä; sekä 500 tonnin kivihiilimäärän ja 150 tonnin asfalttiemulsiomäärän ostamista. Satamalautekunnalle annettiin 41 lausuntoa satamien rakentamis- ja vuokrausasioissa sekä sitä paitsi lausuntoja kaupunginhallitukselle, rakennustoimistolle ja muille viranomaisille.

Laiturien kunnossapitoon kuului, paitsi suojaparrustojen ja puisten laiturien kunnossapitoa, pakkahuoneen laiturin, halkolaiturin ja Sörnäisten hiilenpurkauslaiturin suurenlaiset korjaustyöt. Rahapajanrannan painumisen johdosta siirrettiin varastorakennus 7:n länsipuolella olevaa nosturin kiskoa.

Lapinniemenellä ja Jätkäsaarella katujen korjaukset aiheuttivat tuntuvia kustannuksia. Kalastajatorilta Hernesaarelle johtava tie päällystettiin asfalttisepellyksellä. Merisataman itäosan rantamuurin vierus päällystettiin n. metrin leveydeltä betonilla ja asfalttisepellyksellä. Lautatarhankadun ja Sörnäisten vanhan pistolaiturin välinen tie korjattiin.

Lönnrotinsillan kulmauksen kulutuskansi uusittiin.

Vanhan pistolaiturin pohjoispuolelle asetettiin suurehko kiinnityspoiju, johon kiinnitettiin uudet ankkuriketjut.

Rahapajanrannan kappaletavarannosturin n:o 13 vioituessa katkesi sen akseli ja puomi särkyi. Puomin s/s Polarista vasten pudotessa aiheuttamat vauriot maksoivat kaupungille 2,360 markkaa ja puomin korjaus 9,700 markkaa. Tapauksen johdosta asennettiin kahteen nosturiin itsestään toimiva sähköjarru niiden käsi-jarrujen tilalle, jotka asennettiin kaikkiin neljään 2¹/₂ tonnin nosturiin v. 1928 sattuneen samanlaisen onnettomuuden ja v. 1931 uhanneen onnettomuuden jälkeen.

Länsisataman, Lapinniemen sekä Sörnäisten ja Arabian välisten rautatieraiteiden kunnossapito vaati suuret kustannukset. Valtionrautateiden suo-

rittamista satamaradan raiteiden korjauksista aiheutui kaupungille kiveys-y.m. kustannuksia 27,000 markkaa.

Venepaikkoja, joita oli 2,060, niistä 1,450 ulkopaalullista, varten varattu kunnossapitomääräraha riitti suotuisan talven ansiosta.

Siltoja rannalta jälle rakennettiin vain muutamiin paikkoihin. Katajanokalta Suomenlinnaan johtavaa jalkakäytävää ei voitu panna paikoilleen.

Ruoppauslaitoksella ruopattiin kaikkien suurten viemärien suiden edustat ja lumenkaatopaikkojen tienoot, eräiden laiturien vierustat, Hietalahdenrannan ja Ruoholahdenrannan edustat, Sörnäisten satamaa Sompasaaren koillispuolelta ja Nihdin luona olevan kompassintarkistuspaalukon tienoo. Sitä paitsi ruopattiin Laivarannan jatkeen paikka, Rahapajanrannan vierusta ja Katajanokan itäpään rantapenkereen paikka, mutta näiden ruoppausten kustannukset merkittiin uudisrakennustileille. Kourakaivurilla ruopattiin eräiden viemärien suiden tienoot ja Laivarannan jatkeen ja Munkkisaaren laiturin paikka. Kaisaniemen rantavettä syvennettiin käsivoimin ruopaten. Ruoppaustyöt olivat käynnissä huhtikuun 29 p:stä joulukuun 14 p:ään, jolloin 194 työpäivässä ruopattiin kaikkiaan 90,000 m³ eli n. 465 m³ päivässä. Ruopattu aines vietiin Suomenlinnan ulkopuolelle. Hinaukseen käytettiin ajoittain s/s Herculesta.

Mittauksia ja tutkimuksia suoritettiin Laivarannan hiekkatäytteen, Munkkisaaren laiturin, Hietalahdenrannan ja Rahapajanrannan vanhan osan seuduilla.

Työkalustoa, kuten ruoppauslaitosta, proomuja ja hinausaluksia kunnostettiin entiseen tapaan. Miehistön kuljettamiseksi rakennettiin moottori-vene m/s H 2, johon otettiin v. 1930 hylätyn m/s H 3:n paloöljymoottori. Puinen ruoppausproomu n:o 13 ja avoin ruoppausproomu n:o 16 uusittiin täydellisesti; jälkimmäiseen tehtiin kansi.

Yksi Katajanokan lentosataman laituriosa uusittiin ja kaikkien laituriosien kaltevuus tehtiin muuttumattomaksi ankkuroimalla. Radiovartijalle kunnostettiin toimistokoppi ja postikoppi korjattiin. Kellosaarelle rakennettiin laitureita telaradan varrelle ja sen viereiset maihintulolaiturit pidennettiin.

Laivarannan valaistuslaitteet uuden H-varaston varrella uusittiin.

Samoin kunnostettiin Sörnäisten keskimäinen pistolaituri täydellisesti ja uusittiin tällöin joukko laiturin uloimman osan paaluja ja vanha (Masutin) pistolaituri sekä uusittiin että vahvistettiin laiturin jatkamisen yhteydessä.

Mastokadusta itään oleva osa Kruunuvuorencatua päällystettiin topekalla ja lentosataman luona olevalta osaltaan asfalttiemulsiosepellyksellä. Saukonrannan konenupukivikiveystä levennettiin. Kalahallin viereisen raitteen itäpuolella olevalla pohjoisen laiturahaaran alueella ollut kenttäkiveys korvattiin konenupukivikiveyksellä.

Länsisataman uudisrakennustöitä tehtiin pääasiallisesti menosäännön perusteluihin sisältyvän ohjelman mukaisesti. Laivarannan kulmasta 200 m lounaaseen suunniteltua poikittaislaituria ei kuitenkaan rakennettu, koska osoittautui edullisemmaksi jatkaa Laivarantaa vielä 40 m ennen jatkamisen keskeyttämistä. Jatketta varten varattiin määräraha v:n 1936 menoarvioon ja ruoppaustöihin ryhdyttiin jo syksyllä. Viimeksi rakennetun laituriosan takaista aluetta ei täytetty. Laituriraitteet rakennettiin ja laiturei päällystettiin konenupukivillä ja asfalttiemulsiosepellyksellä. Hietasaarenkadun raitteet jäivät kiskottamatta kiskojen puutteen takia. Tarmonkadusta etelään oleva Hietasaarenkadun viemäri uusittiin ja jatkettiin ohjelman mu-

kaisesti. Myöskin vesijohtoa jatkettiin. Mittaajankadun viemäri- ja vesijohtoja jatkettiin Melkinkadulta Poikkikadun 4:ään asti ja laskettiin johdot viimeksi mainitun kadun Saukonkadun ja Mittaajankadun väliselle osalle. Lastauttajankadun rautatieraiteisto laajennettiin Saukonrannan piirirata-pihaksi. Raiteiden lukumäärä lisättiin neljästä kuudeksi, näistä kaksi purkausraidetta. Saukonrannan kiveystä levennettiin. Ruoholahdenrannan rakentamista jatkettiin varatöiden yhteydessä 27 m. Menot nousivat vuoden aikana 2,378,574: 35 markkaan.

Kalevankadun raitiotiepysäkin ja Ruoholahden höyrypursilaiturien välille tehtiin jalkakäytävä.

Katajanokan uudisrakennustöitä jatkettiin. Rahapajanrannan kolmesta laituriraiteesta kiskotettiin kaksi ja laituri kivettiin konenupukivillä. Katajanokan itäpään rannan täyttämistä jatkettiin v:n 1931 suunnitelman mukaisesti lentosataman puolelta louhokivillä ja itäisimmästä päästä rakennusjätteillä ja maalla. Rakennettavan rantapenkereen alustaksi käytettiin Rahapajanrannan ponttiseinälaiturin edestä ruopattua hiekkaa, missä vesi syvennettiin 9 m:ksi. Menot nousivat 497,263: 15 markkaan.

Rahapajanrannan varastorakennuksen perustustöihin ryhdyttiin heti piirustusten tultua hyväksytyiksi. Puupaaluja lyötiin rakennuksen pohjoisosan kohdalle. Länsiosan kohdalla, jossa oli vanha kivitäyte, suoritettiin suuria kaivutöitä kahdella kaivinkoneella. Menot nousivat 171,600: 15 markkaan.

Sörnäisten vanhaa (Masutin) pistolaituria pidennettiin 13.5 m. Laiturin päässä olevien alusten kiinnittämiseksi rakennettiin laiturin pohjoispuolelle paalukko, jonka tukevuuden vahvistamiseksi laskettiin pohjaan hiekkaa ennen paaluttamista.

Herttoniemen rakennustöitä jatkettiin varatöinä. Vantaanjoen sillan penkereet korotuksineen valmistuivat. Sillan rakentamiseen ryhdyttiin sen jälkeen kun sillan jänneväleistä ja rakenteesta oli sovittu valtionrautateiden kanssa. Silta, johon kuului 4 18 m:n pituista palkkijännettä ja keskellä oleva 54 m:n pituinen ristikkojanne, perustettiin rautabetonipaaluille, joiden junttaamiseen lainattiin höyryjuntta valtionrautateiltä. Maatuet ja pilarit rakennettiin melkein valmiiksi; maatuki 1:stä, samoin pilareista, puuttui kolme kivikerrosta. Pääjanteen telinesillan alaosa rakennettiin. Maatukien takaiset osat pengertä vahvistettiin paalutuksella. Sillan rautarakenteiden hankinta annettiin Kone ja silta osakeyhtiölle. Malmin tien yli johtava silta, jonka molemmissa jänneissä vapaa väli sillan suunnassa on 11.79 m, rakennettiin melkein valmiiksi. Sillan maatuet ja pilarit tehtiin betonista ja verhoittiin kivellä alareunasta tien puolelta, lisäksi verhottiin kulmat kivellä miehen korkeudelta. Siltarakenteena on betonilaatta rautapalkkeineen (7 kpl. IP 70 ja 2 kpl. IP 80). Sivuilla on lista hakatusta kivistä, kaiteet ovat raudasta ja niiden pilarit maatuilla kiveä. Sillalla on sorastus raiteelle. Muuten suoritettiin vain pienempiä parannus- ja kunnossapitotöitä. Menot nousivat vuoden aikana 5,939,698 markkaan.

Pieniä aluksia varten rakennettiin Nihdin eteläpuolelle kompassintarkastuspaalukko.

Säästöpankinrannan venelaituri purettiin ja uusi laituri rakennettiin 73 veneelle.

Kaisaniemen rantaan järjestettiin 50 uutta veneen kiinnityspaikkaa. Veden syventämiseksi nostettiin pohjasta suuri määrä kiilakiveä.

Salmisaaren salmen, Sörnäisten rantatien ja Herttoniemen laiturin vene-

paikoille lyötiin ulkopaalut. Salmisaaren salmen laiturin juureen tehdylle alustalle rakennettiin talorakennusosaston toimesta vartiokoppi.

Täytteen tuonti rannoille oli ajoittain vilkasta. Täytettä otettiin Herne-
saarelle, kaasulaitoksen rantaan, keskusvankilan kohdalla olevalle rannalle,
Kyläsaaren tien pohjoispuolelle, työpajan tienoille Toukolaan, Länsisata-
maan Hietalahdenkadun eteläpäähän ja Saukonrannan länsipäähän sekä
Katajanokalle lentosataman pohjoispuolelle.

Satamavaratöinä louhittiin Ruoholahdenrannan edustalla ollut kari
syvyyteen 6 m, laiturin jatkamiseksi veistettiin 15 m:n pituinen arkku ja pohja
ruopattiin sekä tasoitettiin. Kustannukset olivat 739,485 markkaa.

Helsinginniemen nousupengertä jatkettiin itäänpäin, muurien yläosa
tasoitettiin sekä reunustettiin puisella kaiteella, yläpinta tasoitettiin ja soras-
tettiin. Ursinin uimalaitoksen purkamisen jälkeen jääneet arkut kivitäyttei-
neen purettiin, uloimmat 4 m:n syvyyteen. Laivurinkadun länsipuolella ollut
varastoalue tasoitettiin ja siistittiin. Kustannukset nousivat 221,907: 90
markkaan.

Edellisenä vuonna aloitettu Hietalahdenrannan itäpään edustan pohjan
tasoitustyö lopetettiin. Kustannukset olivat 15,772 markkaa.

Fredrikinkadusta länteen olevaan Satamaradan leikkaukseen rakennet-
tiin tukimuuria Etel. Rautatiekadun reunaan. Työhön, jota ei vielä suori-
tettu loppuun, käytettiin 30,902: 30 markkaa.

Lauttasaaren sillan etelänpuoleisen Lauttasaarenrannan rakentamiseksi
suoritettiin tutkimuksia sillan vieressä olevalla osalla ja käytettiin niihin
2,932: 80 markkaa.

Lauttasaaren sillan rautarakenteisiin varattiin määräraha katujen ja
teiden määrärahojen yhteyteen. Siltä valmistui sikäli, että se voitiin avata
liikenteelle. Läppäsillan koneisto ja sähkölaitteet eivät kuitenkaan vuoden
päätyessä olleet vielä lopullisessa kunnossa ja sillan peitemaalaus puuttui
joko osaksi tai kokonaan. Vuoden aikana maksettiin urakkahinnasta,
5,378,000 markasta, vain toinen erä. Kaikkiaan oli vuoden lopussa maksettu
3,764,000 markkaa.

Yleisten varatöiden määrärahasta suoritettiin seuraavat työt: Osakeyhtiö
Alkoholiliike aktiebolagin Salmisaaren tontin ja sen viereisen Tallberginkadun
puoliskon louhinta suoritettiin loppuun lukuunottamatta syvennystä kahta
rautatieraidetta varten, joiden paikka oli vielä määräämätön. Louhimis-
täyttämis- ja ruoppaustöihin käytettiin 1,884,451: 15 markkaa. Lauttasaaren
sillan alusrakenne ja penkereet valmistuivat ja sillan kansi tehtiin. Silta avat-
tiin väliaikaisesti liikenteelle joulukuun 20 p:nä 1935. Vuoden aikana käy-
tettiin varoja 3,862,005: 45 markkaa. Syksyllä 1934 aloitettu Kaivopuiston
rantamuurin rakentaminen kylpylän laiturista itäänpäin saatiin valmiiksi ja
käytettiin tähän varoja 10,583: 20 markkaa. Itämerenkadun reunamuuria
uusittiin jalkakäytävän asfaltoimista varten. Työ jäi kesken vuoden päät-
tyessä. Kustannukset nousivat 36,056: 85 markkaan. Herttoniemen ja Kulo-
saaren kartanon rajalla olevaan lahteen tehtiin uimaranta läheisen siirtola-
puutarhan viljelijöille. Vanhoja paaluja ja kiviä perattiin, portaat rakennet-
tiin kalliolle, tehtiin kulkutie pitkin kalliorantaa sekä peitettiin lahden pohja
hiekalla. Kustannukset nousivat 12,596: 15 markkaan ja veloitettiin niistä
kiinteistötoimiston kansanpuisto-osastoa.

Uunisaaren uimalaitoksen rantoja perattiin ja hiekoitettiin. Tarkoituk-
seen käytettiin kaupunginhallituksen toukokuun 23 p:nä 1935 myöntämät
15,000 markkaa.

Erään henkisten työttömien ryhmään kuuluvan henkilön palkkaamiseen lokakuun 18 p:stä joulukuun 31 p:ään käytettiin 3,100 markkaa.

Munkkisaaren laiturin rakentamiseen kaupunginvaltuusto myönsi vuokratesaan sieltä alueen myllytontiksi, 2,000,000 markkaa, josta määrästä puolet sai käyttää kertomusvuonna. Töiden alettua järjestettiin rautatie-raiteita ja suoritettiin louhimista veden syvyyden saamiseksi 9 m:ksi. Varoja käytettiin 189,024: 55 markkaa.

Hinausalus H 2:n rungon edelleen säilyttämiseksi Hietalahden telakalla vuoden loppuun myönnettiin 4,800 markkaa.

V:sta 1934 siirtynyt 230,000 markan määräraha Eteläsataman 25 tonnin nosturin korottamiseksi palautettiin mainittuna vuonna tutkimuksiin käytettyä 765 markkaa lukuunottamatta.

V. 1930 ja 1931 myönnettyistä Kellosaaren lentosataman määrärahoista siirtyi 986,614: 09 markkaa, minkä määrän kaupunginvaltuusto päätti joulukuun 5 p:nä 1934 varata Tattarisuon lentokentän rakentamiseen.

Muiden viranomaisten sekä yksityisten laskuun suoritettiin töitä 691,391: 15 markan arvosta. Näistä töistä mainittakoon Uunisaarella tehdyt työt ja teurastamon raiteiden kunnossapitotyöt talorakennusosaston laskuun, satamanosturien käyttö satamahallintotoimiston laskuun, Saukonrannan nosturien raiteiden kunnossapito, nosturien raiteiden rakentaminen Laivarannan uuden H-varaston varrelle, eräät raide- ja johtotyöt siellä sekä Jätkäsaaren puisten varastorakennusten laiturien korjaus Helsingin makasiini-osakeyhtiön laskuun, vesijohtokaivannot Hietasaarenkatuun, Mittaajankatuun ja Poikkikadun IV:ään vesijohtolaitoksen laskuun, Kulosaaren sillan kunnossapito kaupunginhallituksen laskuun sekä Hietaniemen ja Pihlajasaaren poijujen y.m. laskeminen ja nostaminen kansanpuistojen laskuun. Korvauksina laitureille ja silloille aiheutuneista vaurioista, näihin luettuna s/s Majan törmäyksestä Sörnäisten keskimmaiselle pistolaiturille v. 1934 aiheutunut vaurio, saatiin 118,767: 85 markkaa.

Laskuun suoritettujen töiden yleiskulujen korvauksena laskutettiin 46,682: 30 markkaa. Sekalaiset tulot nousivat 2,020 markkaan.

Katurakennusosasto. Osaston henkilökunnan muodostivat katurakennuspäällikkö, avustava katurakennuspäällikkö, toimistoinsinööri, 10 apulaisinsinööriä, 1 kemisti, 1 laborantti, 3 vaakitsijaa, 5 piirtäjää sekä 9 toimisto-apulaista. Suoranaisesta työnjohdosta osaston työmailla huolehti 42 rakennusmestaria, 17 apulaistyönjohtajaa, 3 konemestaria ja 7 koneenkäyttäjää.

Vakinaisissa töissä olevien työntekijäin lukumäärä oli suurin elokuussa, 981 miestä, ja pienin tammikuussa, 509 miestä. Varatyöntekijäin lukumäärä oli suurin maaliskuussa, 587 miestä.

Katujen ja yleisten paikkojen korjausta ja kunnossapitoa varten varattiin menoarvioon 750,000 markkaa, jonka lisäksi myöhemmin myönnettiin 24,000 markkaa työpalkkojen korottamiseksi. Kustannukset nousivat 773,965: 60 markkaan, josta määrästä käytettiin kiveyksiin 182,191: 80 markkaa, sepelöimiseen 367,378: 75 markkaa, käytäviin 89,238: 10 markkaa, painuneiden katujen korjauksiin ja tasoituksiin 23,919: 75 markkaa sekä työnjohtoon ja sekalaisiin menoihin 111,237: 20 markkaa.

Teiden korjaukseen myönnettiin 1,600,000 markkaa sekä 51,000 markkaa lisämäärärahana. Korjaustöitä, uudelleen sepelöimistä ja asfaltoimista suoritettiin yhteensä 187,346 m² kustannusten noustessa 1,647,126: 65 markkaan.

Maantiejatkeiden kunnossapitokustannukset, joihin valtio osallistuu vuosittain määrättävällä erällä, nousivat 50,983: 70 markkaan.

Mäkelänkadulla suoritettut maantiejatkeiden parannukset aiheuttivat 18,017: 65 markan kustannukset.

Sopimuksiin perustuva yksityisten osuuksien kunnossapito Hämeen-tiellä maksoi 15,929: 25 markkaa, kaupungin katuosuuksien viereiset kaiteet 132,058: 80 markkaa, katukilpien uudistus 13,928: 25 markkaa, mittaukset ja tutkimukset 99,631: 35 markkaa, uudet korokkeet ja liikennemerkkit 33,233: 75 markkaa, kenttäkivikatujen asfaltointi 162,504: 50 markkaa, kulkutautisai-raalan teiden kunnostaminen 11,685: 25 markkaa, Vallilan katujen ja käytä-vien parannukset 58,988: 60 markkaa, Käpylän katujen ja käytävien paran-nukset 67,701: 50 markkaa, Lammassaaren teiden kunnostaminen 19,982: 15 markkaa sekä Vantaanjoen Pukinmäen sillan korjaus 105,719: 95 markkaa.

Uudistosta mainittakoon seuraavat työ kustannusten noustessa alla mainittuihin määriin: Topeliuksenkadun ja Turuntien välisen Stenbäckin-kadun osan pohjoisen jalkakäytävän päällystäminen 79,883: 35 markkaan; Pääskylänkadun jalkakäytävän päällystäminen Pääskylänpuistikon kohdalla 5,182: 20 markkaan; Merisatamarannan ajotien ja eteläisen käytävän päällys-täminen Neitsytpolun ja Kapteeninkadun väliseltä osalta 154,921: 85 mark-kaan; täytemaan vastaanotto 50,028: 80 markkaan; Pohj. Hesperiankadun tasoitus korttelin n:o 484 kohdalla 316,875: 10 markkaan; Kivelänkadun tasoitus 247,857: 95 markkaan; Hertan- ja Pasilankadun risteyksessä olevan aukion tasoitus 138,948: 95 markkaan, v:een 1936 siirrettiin 28,051: 05 mark-kaa; Turuntien lopputasoitus 24 m:n leveyteen Kuusitien ja Tilkan sillan väliltä 504,288: 75 markkaan, v:een 1936 siirrettiin 159,711: 25 markkaa; Turuntien lopputasoitus 16 m:n leveyteen Tilkan sillan ja Ruskeasuon vanhan tien väliseltä osalta 574,026: 15 markkaan, v:een 1936 siirrettiin 38,973: 85 markkaa; Reijolan lastenkodin pohjoispuolitse kulkeva Turuntien ja Haagan kauppalan Läntisen puistotien välinen yhdystie 584,561: 40 markkaan, v:een 1936 siirrettiin 85,438: 60 markkaa; Myllytien tasoitus tontin n:o 3 kohdalla 54,237: 20 markkaan; stadionin yhteydessä rakennettavien kenttien tasoitus-töiden jatkaminen 1,027,398: 65 markkaan; sekä ratsastustie Mechelinin- ja Nordenskiöldinkadulle 171,530: 30 markkaan.

Kustannukset niistä uusista kaduista, joita varten oli määräraha meno-arviossa, nousivat vuoden aikana 3,909,740: 65 markkaan. Katujen, teiden ja yleisten paikkain korjauksiin ja kunnossapitoon käytettiin 3,211,456: 95 markkaa, joten siis katujen, teiden ja yleisten paikkain kokonaiskustannukset nousivat vuoden aikana kaikkiaan 7,121,197: 60 markkaan.

Kanavien ja viemärien korjaus- ja kunnossapitokustannukset nousivat 747,258: 15 markkaan jakautuen seuraaviin osiin: johdot 360,691: 30 mark-kaa, syöksykaivot 253,047: 60 markkaa, ojat 21,816: 25 markkaa sekä työn-johto ja sekalaiset menot 111,703 markkaa. Välttämättömiä viemäriverkon täydennystöitä suoritettiin useissa eri paikoissa kaupunkia kustannusten noustessa yhteensä 204,266 markkaan. Viemäreiden huuhteluvesikustannuk-set olivat 7,877: 80 markkaa. Savilan ja Alppilan puhdistuslaitosten käyttö- ja hoitokustannukset tekivät 190,511: 35 markkaa, Nikkilän sairaalan vie-märiverden puhdistuslaitoksen vastaavat kustannukset 19,840: 70 markkaa ja Kyläsaaren puhdistuslaitoksen 454,973 markkaa.

Alppilan puhdistuslaitoksen puhdistusteho oli hyvä. Laitoksen koko-naispuhdistusteho oli, mitattuna 5 vuorokauden biokemiallisen hapenkulutuk-sen mukaan, vuoden aikana keskimäärin 86 %.

Savilan puhdistuslaitos oli Savilan uuden pumppulaitoksen rakennus-töiden takia käynnissä vain osan vuotta häiriytyen käyttö tänäkin aikana

rakennustöiden johdosta. Puhdistusteho oli huono. Vuoden aikana revittiin puhdistuslaitos ja vanhan puhdistuslaitoksen viemärimisalueen koko likavesimäärä pumpataan nykyisin Rajasaaren uuteen puhdistuslaitokseen.

Myöskin Nikkilän sairaalan vanha viemärivereden puhdistuslaitos revittiin vuoden aikana ja korvattiin uudella bioloogisella suodattimella varustetulla puhdistuslaitoksella, joka kykenee puhdistamaan sairaalan koko likavesimäärän. Laitos valmistui vuoden lopussa ja sen puhdistusteho oli erittäin hyvä.

Kyläsaaren puhdistuslaitoksessa puhdistettiin vuoden aikana 2,542,114 m³ viemäriverettä, mistä määrästä bioloogisesti puhdistettiin 1,759,200 m³ ja loput mekaanisesti. Biolooginen kokonaispuhdistusteho, mitattuna 5 vuorokauden biokemiallisen hapenkulutuksen mukaan, oli keskimäärin 95 % ja mekaaninen puhdistusteho 28 %. Paras puhdistusteho vuoden aikana oli 99.6 % ja paras puhdistustulos 1 mg litralta 5 vuorokauden biokemiallisen hapenkulutuksen mukaan puhdistetussa vedessä. Keskimäärin oli vuoden aikana puhdistetun veden 5 vuorokauden biokemiallinen hapenkulutus 16 mg litralta. Laitoksen kokonaisvoimankulutus oli 648,941 kwt. Kokonaiskäyttökustannukset, kemistin palkka siihen luettuna, korkoja ja kuoletuksia huomioimatta, olivat 20 penniä vesikuutiometriä ja vuotta kohden vastaten 9:15 markkaa vuodessa laitoksen toimialueella asuvaa henkilöä kohden, jolloin myös teollisuuslaitoksista tulevan likaveden puhdistuskustannukset on jaettu asukaslukumäärän osalle. Kustannuksista tulee n. puolet mekaanisen puhdistuksen ja puolet bioloogisen puhdistuksen osalle.

Laitoksen kaasuntuotanto oli vuoden aikana 125,391 m³ metaanikaasua, mikä vastaa n. 190,000 m³ kaasulaitoksen kaasua. Sen jälkeen kun uusi lietesäiliö otettiin käyntiin, on kaasuntuotanto enemmän kuin kaksinkertaistunut ollen joulukuussa 21,166 m³ metaanikaasua. Lietelavoille johdettiin 13,768 m³ lietettä, jonka tilavuus kuivatessa pienentyi n. neljanteen osaan. Kuivattua lietettä kuljetettiin osaksi kaupungin omille istutuksille, osaksi yksityisille maanviljelijöille ja puutarhureille, yhteensä 3,422 m³. Hiekan erottimesta poistettiin 49.8 m³ hiekkaa ja välpistä 26.1 m³ välppäjätteitä.

Vuoden aikana laadittiin ja jätettiin yleisten töiden lautakunnalle seikka-peräinen selostus laitoksen koko toiminta-ajasta sekä siellä suoritettujen kokeiden ja tutkimusten tuloksista. Laitos täytti hyvin tehtävänsä ja siellä suoritettut kokeet ovat suureksi hyödyksi vastaisia laitoksia suunniteltaessa. Rajasaaren laitoksen vuoden vaihteessa valmistuttua suoritettiin huomattava Kyläsaaren tutkimusohjelman uudestaanjärjestely silmälläpitäen erikoisesti laitoksen kemistille erikoistutkimuksiin varattavaa aikaa rajoittamalla laitoksessa säännöllisesti suoritettavat tutkimustyöt välttämättömään laitoksen hoitoon ja tehokkaan käytön valvontaan.

Vuoden aikana suoritetuista tutkimuksista mainittakoon edelleenkin jatkuvat kokeilut erinäisillä viemäriputkien liitoksilla. Samoin suoritetaan kokeita viemärikanavan tehokkaan salaojituksen aikaansaamiseksi sekä kanavien täyttämiseksi kapealla pystysuoralla sorakerroksella katupäälysteiden vahingoittumisen välttämiseksi roudan vaikutuksesta kanavien kohdalla.

Rajasaaren mekaanisen puhdistuslaitoksen, Savilan pumppuaseman, Kyläsaaren uuden lietesäiliön ja Nikkilän puhdistuslaitoksen työpiirustusten laadinta suoritettiin loppuun. Tervasaaren puhdistuslaitosta ja kokooja-johtoa varten laadittiin alustava ehdotus. Viemäriverkon laajentamissuun-

nitelmia tehtiin tarvittavissa kohdin ja vanhan viemäriverkon laskemista jatkettiin siinä määrin kuin aikaa on riittänyt.

Vuoden aikana suoritetuista suuremmista viemäriverkon uudistus- ja täydennystöistä mainittakoon seuraavat kustannusten noustessa alla mainittuihin määriin: Pengerkadun viemäriin pidentäminen tontin n:o 21 kohdalla 44,876: 40 markkaan, kuivatusjohto korttelista n:o 438 Mechelininkadun kokooajohtoon 73,349: 70 markkaan, Käpylängtien viemäri Pohjolankadun ja kunnalliskodin portin väliseltä osalta 394,626: 55 markkaan, viemäri kunnalliskodin sikalasta Käpylängtielle 139,002: 10 markkaan, viemäri teurastuslaitoksen pohjoisrajaan pitkin 400,258: 85 markkaan, uusi lietesäiliö Kyläsaarelle 1,639,842: 10 markkaan ja putkivalimon siirtämisen aloittaminen Käpylängstä Sörnängsten rantatien tontille n:o 6 korttelissa n:o 283 231,684:20 markkaan, jolloin 179,315: 80 markkaa siirtyi v:een 1936. Lisäksi suoritettiin erinäisiä pienempiä viemäriverkon täydennyksiä, joista aiheutui kustannuksia yhteensä 401,663: 30 markkaa.

Nikkiläng sairaalaan rakennettiin uusi viemäriverden puhdistuslaitos kustannusten noustessa 2,172,999: 85 markkaan, Saviläng pumppuasema saatiin lopullisesti valmiiksi 1,097,587: 45 markan sekä Rajasaaren mekaaninen puhdistuslaitos käyttövalmiiseen kuntoon 7,358,315: 15 markan kustannuksin 81,684: 85 markan siirtymässä v:een 1936 jälkimmäisen lopputöitä varten.

Uusien katurakennustöiden yhteydessä rakennettiin viemärijohtot seuraaviin katuihin kustannusten noustessa alla mainittuihin määriin: Pohj. Hesperiangkadun korttelin n:o 484 kohdalle 379,305: 05 markkaan, Kivelängkatuun 64,611: 15 markkaan, Kuusitien ja Tilken sillan väliseen osaan Turuntien länsipuolta 274,881: 55 markkaan, Tilken sillan ja Ruskeasuon vanhan tien väliseen Turuntien osaan 550,895: 65 markkaan sekä Reijoläng lastenkodin pohjoispuolitse kulkevaan Turuntien ja Haagan kauppaläng Längtisen puistotien väliseen yhdyntien osaan 305,387: 90 markkaan.

Vuoden kuluessa suoritettujen uusien viemärijohtojen ja puhdistuslaitosten yhteenlasketut kustannukset, Saviläng pumppuaseman ja putkivalimon siirrosta aiheutaneet menot mukaanluettuina, nousivat 15,973,378: 60 markkaan, sekä kanavien ja viemäreiden korjaus- ja kunnossapitokustannukset ja puhdistuslaitosten käyttö- ja hoitokustannukset 1,624,727 markkaan. Puhdistuslaitosten ja putkivalimon vuokra oli 111,300 markkaa. Viemäreiden ja puhdistuslaitosten kokonaiskustannukset tekivät siis kaikkiaan 17,709,405: 60 markkaa.

Urheilukenttien korjauksia ja kunnossapitoa suoritettiin menoarviossa varattujen määrärahojen mukaisesti. Kustannukset nousivat seuraaviin määriin: Eläintarhan, Kallion, Haapaniemen, Käpyläng, Väinängöisenkadun ja Annaläng urheilukentät 164,483: 45 markkaan, Alppiläng hiihtomäng kunnossapito 6,185: 30 markkaan, hiihtomängien rakentaminen ja kunnossapito 14,180 markkaan, kelkkamängien rakentaminen ja kunnossapito 110,197: 25 markkaan, Kaisaniemen verkkopallokenttien kunnossapito 13,085: 55 markkaan, maaluistint ratojen järjestäminen ja kunnossapito 151,221: 30 markkaan, Mustikkamaan juhla kentän kunnossapito 5,394: 25 markkaan, pesäpallokenttien kunnossapito 9,732: 15 markkaan, Hesperiang pesäpallokentän pylvää yleisön eristämistä varten 4,225: 85 markkaan, Haapaniemen urheilukentän pylvää yleisön eristämistä varten 3,715: 05 markkaan, Humallahden uimalaitokselle johtavan tien kunnostaminen 4,240: 50 markkaan, Eläintarhan urheilukentän erinäiset työt 27,109: 70 markkaan, urheilukenttien vesipostit 97,991: 30 markkaan sekä Annaläng urheilukentän juoksurata 33,628: 15 markkaan.

Seuraavat uudistytöet suoritettiin kustannusten noustessa alla mainittuihin määriin: Kaisaniemen urheilukentän tasoitus 177,000 markkaan, Vilhovuoren puistikon kenttien ja teiden lopputasoitus sekä Hämeentieltä johtavien portaiden kaiteet 97,532: 25 markkaan, urheilukentän rakentaminen Pasilan länsipuolelle 37,259: 80 markkaan, Käpylän raviradalle rakennettavan pallokentän ensimmäinen rakennusvaihe 109,597: 50 markkaan sekä Vallilan leikkikentän rakentaminen 82,454: 50 markkaan.

Työttömyyden lieventämiseksi suoritettiin vuoden aikana alla mainitut työt kustannusten ollessa seuraavat: ojen kaivanta Puodinkylässä 154,144: 65 markkaa, metsän raivaus Herttoniemessä 128,046: 05 markkaa, Talin siirtola-puutarhan työt 186,936: 75 markkaa, Kumpulantien työt 1,540,061: 30 markkaa, Koskelantien työt 286,493: 20 markkaa, Toukolantien työt 764,300: 05 markkaa, Kallion korttelin n:o 327 leikkikenttä 86,840: 10 markkaa, Merikadun kokoojajohto 199,809: 25 markkaa, Lääkärinkadun ja Valpurintien välisen Turuntien viemäri 480,889: 55 markkaa, Porthaninrinteen tasoitus 99,000: 40 markkaa, Taivaskallion omakotialueen työt 199,579: 80 markkaa sekä Käpylän omakotialueen työt 198,547: 70 markkaa.

Paitsi edellä mainittuja menoarvioon sisältyviä tai erikoisesta määräyksestä tehtyjä töitä, suoritettiin myös töitä kaupungin muille laitoksille ja yksityisille talonmistajille. Kustannukset näistä töistä nousivat 2,377,397: 30 markkaan.

Talorakennusosasto. Talorakennusosaston henkilökuntaan kuuluivat kaupunginarkkitehti, avustava kaupunginarkkitehti, 6 arkkitehtia, 1 ylimääräinen arkkitehti kesäkuun 1 p:stä lukien, 2 piirtäjää, 1 kirjanpitäjä ja 4 toimistoapulaista. Suoranaisesta työnjohdosta osaston työmailla huolehti 14 rakennusmestaria.

Työvoima vaihteli ollen 283 työntekijää tammikuun ensimmäisellä ja 219 joulukuun viimeisellä viikolla sekä suurin viikolla huhtikuun 7 p:stä 13 p:ään, jolloin palveluksessa oli 411 työntekijää. Työvoiman viikkokeskimäärä koko vuodelta oli 278 työntekijää.

Kaupungin omistamien rakennusten ja talojen korjausta ja kunnossapitoa varten oli menoarviossa varattu yhteensä 4,720,110 markkaa, johon määrään lisättiin työläispalkkojen korottamiseen varatusta määrärahasta 95,000 markkaa sekä menoarviossa huomioimatta jätettyjä ylimääräisiä töitä varten 115,600 markkaa, joten siis käytettävissä olevia varoja oli kaikkiaan 4,930,710 markkaa. Kustannukset nousivat 4,658,505: 90 markkaan, säästökäsi jäi 272,204: 10 markkaa. Verrattain suuren säästön aiheutti osittain se, että vanhassa raatihuoneessa, kansakoulussa Hämeentien 80:ssä sekä teurastamossa suoritettaviksi aiottujen muutosrakennustöiden vuoksi tehtiin mainituissa rakennuksissa vain välttämättömimmät korjaustyöt.

Uudis- ja muutosrakennustöihin oli käytettävissä yhteensä 9,531,710 markan suuruinen talousarviomääräraha, johon lisättiin 253,000 markkaa työläispalkkojen korottamiseen varatusta määrärahasta, joten käytettävissä oleva määräraha uudistöitä varten nousi kaikkiaan 9,784,710 markkaan. Kustannukset tekivät 9,456,783: 25 markkaa. Säästöä, 327,926: 75 markasta, siirrettiin v:een 1936 suorittamattomia töitä varten 211,982: 60 markkaa ja kaupunginkassaan palautettiin 115,944: 15 markkaa.

V:sta 1934 siirrettiin 80,000 markkaa Kivelän sairaalan Mechelininkadun puoleista uutta aitaa varten sekä 3,500,000 markkaa naisten työkotipaviljonkia varten eli yhteensä 3,580,000 markkaa. Aitaa varten varattu määrä-

raha käytettiin, mutta työkotipaviljonkia varten varattu määräraha siirrettiin seuraavaan vuoteen.

Vuoden kuluessa suoritettiin sitä paitsi töitä, osaksi ennakolta v:n 1936 menoarviosta myönnettyillä varoilla, osaksi kaupunginvaltuuston tai kaupunginhallituksen käyttövaroilla yhteensä 2,275,468: 85 markalla. Näitä varten käytettävissä olevasta määrärahasta säästyi 13,189: 65 markkaa.

Paitsi edellä mainittuja, osaston käytettäväksi annetuilla määrärahoilla suoritettuja töitä, suoritettiin töitä toisten kunnallisten laitosten ja viranomaisten laskuun yhteensä 193,838: 45 markalla, jotka työt tuottivat toimistolle voittoa 324: 20 markkaa.

Talorakennusosaston v. 1935 suorittamien töiden kokonaiskustannukset nousivat 16,664,596: 45 markkaan. Määrärahoista säästyivät kaikkiaan 401,662: 10 markkaa.

Seuraavat suurehkot uudisrakennustyöt loppuunsaoritettiin vuoden kuluessa alla mainituin kustannuksin:

Teurastamon vuotavarastorakennus 882,250: 55 markalla määrärahan oltua 855,000 markkaa eli, työläispalkkojen korottamiseen varatusta määrärahasta saatu 66,000 markkaa mukaanluettuna, 921,000 markalla, säästöksi jäi 38,749: 45 markkaa; entisen Turun kasarmin alueella olevan kivirakennuksen huoneiston sisustaminen linja-autoliikennöimiseen 1,014,780: 95 markan kustannuksin käytettävissä olleiden varojen oltua 1,039,710 markkaa, joten säästöksi jäi 24,929: 05 markkaa; Kivelän sairaalan hallinto- ja asuinrakennus, jonka määrärahasta, 8,940,000 markasta, 13,137: 50 markkaa säästyivät kustannusten noustessa 8,926,862: 50 markkaan eli, rakennuksen kuutiosisäilyksen ollessa 30,061.5 m³, 296: 95 markkaan m³:ä kohden lukuunottamatta sairaspaviljongin ja asuin- ja hallintorakennuksen välisen yhdyskäytävän, alueen tasoittamisen sekä osittaisen aitaamisen aiheuttamia kustannuksia, jotka nousivat erikseen 394,000 markkaan; ja Korkeasaaren leijonasuojan, jonka määrärahasta, 500,000 markasta, 9,173: 10 markkaa jäi säästöksi kustannusten noustessa 490,826: 90 markkaan.

Ryttylän koulukodin ammattiopetusrakennus valmistui melkein lopullisesti tiilikattoa sekä eräitä pienehköjä tasoitustöitä lukuunottamatta.

Talorakennusosastolla käsiteltiin vuoden kuluessa 426 diaariin vietyä asiaa, joista annettiin lausuntoja, osaksi yleisten töiden lautakunnalle, osaksi kaupunginhallitukselle ja muille viranomaisille. Laadituista uudis- ja muutusrakennusten piirustuksista on mainittava seuraavassa luettelujen yritysten pää- ja työpiirustukset: Nikkilän sairaalan puhdistusaseman, Savilan muuntaja-aseman, teurastamon vuotavaraston, Väinämöisenkadun urheilukentän paviljongin, Länsisataman satamavahtikojun, Korkeasaaren leijonasuojan, Hämeentien 80:ssä olevan kansakoulun uudesti- ja lisärakentamisen, linja-autoaseman, sekä Katariinankadun 1:ssä olevan talon muutostöiden; sekä seuraavat piirustusehdotukset: Katajanokan makasiinirakennuksen, Hämeentien 80:ssä olevan kansakoulun uudesti- ja lisärakentamisen, kanateurastamon, Merisataman kanahallin, vesilinnan, Helenankadun 2:ssa olevan talon uudestirakentamisen, Mariankadun 2:ssa olevan talon uudestirakentamisen, Nikkilän sairaalan kone- ja kattilahuoneen sekä pesulaitoksen laajentamisen ja Uunisaaren uimalaitoksen katsojaparvekkeen ja hyppytelineen.

Lämpötekniikka. Lämpötekniikan valvontaan kuului vuoden lopussa 54 laitosta, joissa oli yhteensä 161 kattilaa ja niiden tulipinta 3,695 m². Vuoden kuluessa kattiloiden luku lisääntyi 3:lla ja tulipinta 21 m²:llä linja-auto-

aseman laitosta lukuunottamatta, jossa oli kaksi 14 m²:n suuruista kattilaa. Laatusa puolesta kattilat jakautuivat seuraavasti:

	Luku.	Tulipinta, m ² , yhteensä.	keskimäärin kattilaa kohden.
<i>Höyrykattilat, työpaine 0.5 kg/cm².</i>			
Korkeapainekattilat	18	1,126	62.6
Matalapainekattilat	83	1,479	17.8
	<i>Yhteensä</i> 101	2,605	—
<i>Lämminvesikattilat</i>	60	1,090	18.2
	Kaikkiaan 161	3,695	—

Laitosten korjausta ja kunnossapitoa varten myönnettiin kaksi määrärahaa, yhteensä 312,000 markkaa, mistä määrästä säästyi 15,779: 10 markkaa.

Vuoden kuluessa suoritetuista suurehkoista lämpö- ja vesijohtotöistä mainittakoon seuraavat: Kyläsaaren puhdistuslaitoksen lämpöjohtotöitä valvottiin ja lopputarkastus suoritettiin; samoin Rajasaaren puhdistuslaitoksen lämpöjohtotöitä valvottiin; linja-autoaseman, Korkeasaaren leijonasuojan ja Ryttylän koulukodin lämpö- ja vesijohtotöitä varten laadittiin hankintaohjelma ja työselitys, tarjoukset tarkastettiin, töitä valvottiin ja lopputarkastus suoritettiin; Kivelän sairaalan lämpö- ja vesijohtotöitä valvottiin ja lopputarkastus suoritettiin; sekä Hämeentien 80:ssä olevan kansakoulun lämpö- ja vesijohtotöitä ja Katariinankadun 1:n lämpöjohtotöitä varten laadittiin työselitys ja hankintaohjelma sekä tarjoukset tarkastettiin. Lisäksi suoritettiin useita alustavia suunnitelmia ja kustannusarvioita.

Keskuslämmityslaitosten polttoainekulutuksista laadittu tilasto osoittaa sanotun kulutuksen olleen kaikkiaan 14,625.3 tonnia koksiksi redusoituna merkiten n. 1,761 tonnin lisäystä edelliseen vuoteen verraten. Ominaislämmön tarve oli v. 1934 3,401 kaloria vuodessa ja v. 1935 3,806 kaloria vuodessa, mikä vastaa 11.9%:n polttoaineen lisäystä eli tonneissa n. 1,505 tonnia. Uusien rakennusten aiheuttama luonnollinen lisäys oli n. 600 tonnia, joten polttoaineen kulutus oli pienempi kuin mitä ominaislämmön lisäys edellytti.

Puisto-osasto. Osaston henkilökuntaan kuului kaupunginpuutarhuri, avustava kaupunginpuutarhuri ja toimistoapulainen. Työnjohtajista toimi 1 vanhempi ja 3 nuorempaa kuukausipalkoin sekä 4 tuntipalkoin. Uudistöissä oli 2 tilapäistä työnjohtajaa. Lisäksi oli osaston palveluksessa kasvihuoneen puutarhuri, taimiston puutarhuri, talonmies, 19 puistovahtia sekä 5—8 puutarhaharjoittelijaa.

Työntekijäin lukumäärä oli suurin toukokuussa, 372, ja pienin joulukuun lopussa, 35. Työntekijäin keskimääräinen luku viikossa oli 145.

Puistojen kevätpuhdistus aloitettiin huhtikuun lopulla ja nurmikenttien kylväminen saman kuun 27 p:nä. Kukkasiipuleita istutettiin 19 eri puistikoon, kaikkiaan 22,867 kpl., joista huomattava osa oli vanhoja, edellisen vuoden sipuleita. Kevätistutuksissa käytettiin suuri määrä osittain lasin alla joudutettuja orvokkeja, kaunokaisia, lemmikkejä ja kevätesikkoja. Kesäkukista eniten käytettyjä olivat begonia semperflorens laadut ja fuksiat. Runkomaisia fuksioita istutettiin puistoihin 389 kpl. Kesäkukkasten taimia istutettiin yhteensä 58,206 kpl. Kukkakasveja istutettiin seuraaviin paikkoihin: Aleksanteri II:n patsaalle, Caloniuksen- ja Runeberginkadun kulmaukseen, desinfioimismajalan luo, Eiran puistikkoon, Engelinaukiolle, Erottajalle, Runeberginesplanaadiin, Hankkijan edustalle, läntisen hautausmaan

18 haudalle, Hesperianesplanaadiin, Hietarannalle, Kaisaniemen puistoon, kaivuhuoneen edustalle, Katajanokan puistikkoon, kaupunginpuutarhaan, kirurgisen sairaalan puistikkoon, Kivelän sairaalan puistikkoon, Koulupuistikkoon, krematorion luo, kulkutautisairaalan alueelle, Lönnrotinpuistikkoon, Marian sairaalan alueelle, Puijonkadun puistikkoon, Ritaritalonpuistikkoon, Vanhassakaupungissa olevalle Hans van Sandenin haudalle, saksalaisen kirkon ympärille, Siltavuorenrannalle, Snellmanin puistikkoon, Sofianlehdon pikkulastenkodin alueelle, Säätytalonpuistikkoon, talvipuutarhan edustalle, tuberkuloosisairaalan alueelle, Tähtitorninmäelle, Ullanlinnan kylpylaitoksen luo, Ullanpuistikkoon, Vanhan kirkon puistoon sekä Malminkadun varastopihan alueelle.

Monivuotisia kukkia istutettiin 14 eri puistikkoon yhteensä 5,489 kpl. Marian sairaalan alueelle istutettiin uusi perennaryhmä. Muut perennan taimet käytettiin vanhojen ryhmien uusimiseen.

Istutettuja kukkasipuleja, kesäkukkia ja perennakasveja oli yhteensä 86,560 ja niiden hinta arvioitiin 214,750: 80 markaksi. Koristepuita ja -pensaita istutettiin 6,452 kpl., arvoltaan 183,835: 50 markkaa. Uusia paikkoja, mihin puita ja pensaita istutettiin, olivat Hietaniemenkatu, Kallion paloaseman tienoo, Kammionkatu, Maurinkadun pohjoispää, Mechelininkatu, Merisatama, Meritullinkadun pohjoispää, Mäkelänkatu, Mäntymäen rinne, Topeliuksenkadun kansakoulun tienoo, tuberkuloosisairaalan eteläosa, Turuntien ja Arkadiankadun kolmio, Vilhonvuoren pohjoisosa sekä Väinämöisen ja Hietaniemenkadun kolmio. Kuusista istutettiin pensaita Talin taimiston ympärille, pajuista multatarhan sivulle sekä orapihlajista Meritullinkadun pohjoispäähän ja Liisanpuistikkoon.

Puisto- ja kujanpuihin pesiytyneitä tuholaisia hävitettiin myrkkynesteillä. Tarkoitusta varten hankittiin Tanskasta 5 hevosvoiman bensiinimoottoriruisku, johon kuului 500 litran vetoinen nestesäiliö sekä 2 letkua. Kevätruiskutuksessa käytettiin carbosol myrkkyainetta 800 litraa ja öljycarbosta 300 litraa ja kesäruiskutuksessa 300 litraa rikaa ja 20 litraa nikotiinisulfaattia. Kasvihuoneissa tuhottiin tuholaisia ruiskuttamalla myrkkyaineita sekä savustamalla.

Heikinkadun uusimisen johdosta siirrettiin keväällä kaikki Heikinpuiston lehmukset pois paikoiltaan. Puista sijoitettiin 39 messuhallin läheisyyteen, 46 Koskelantien koillispäähän, 31 Kaivopuistoon, 22 Käpylän paloasemalle, 9 kunnalliskodin alueelle, 5 Telakanpuistikkoon, 1 Pohjoisrantaan ja 20 Talin taimistoon. Ruotsalaisen teatterin uudisrakennuksen tieltä siirrettiin samoin taimistoon 1 jalava ja 11 lehmusta. Syksyllä jatkettiin edelleen Heikinkadun lehmusten siirtämistä ja sijoitettiin tällöin kadun jalkakäytävien reunoihin 78 puuta. Kahden puun siirtäminen samoin kuin mainitun kadun keskellä olevien nurmikaistaleiden lopullinen kunnostaminen ja kasvien istuttaminen jäivät seuraavaan kevääseen. Vuoden lopussa Simonkadun itäpäästä alennettaessa alennettiin myös samalla puita.

Vuoden kuluessa maalautettiin 353 puistosohvaa, uusia teetettiin 60 kpl., niistä 50 n.s. koivusohvaa. Vuoden lopussa oli puistosohvia yhteensä 1,516. Lasten hiekkalaatikoita oli leikkikentillä 72. Istutusten suojaksi pantua rautalanka-aitaa oli 49,273 m ja rautaisia aitaapylväitä 19,184.

Ruokamultaa ajettiin puistoihin urakka-ajona 11,760 m³, tuntipalkalla Herttoniemestä 468 m³, Reijolan taimiston poikki rakennettavan kadun paikalta 407 autokuormalista sekä Turuntien ja Nordenskiöldinkadun kulmauksesta n. 200 m³ eli yhteensä 13,000 m³.

Talvipuutarhaa hoidettiin samaan tapaan kuin ennenkin, kukkivia kasveja vaihdettiin; suuret kameliat leikattiin kukinnan jälkeen huhtikuussa. Kaupunginpuutarhan alueella uusittiin vanhaa vesijohtoa n. 70 m. Kevättalvesta kivettiin Alppilan lintulammikkojen pohjat ja reunat laattakivellä; linnut siirrettiin lammikoihin toukokuun alussa ja tuotiin takaisin marraskuussa.

Helmikuun 5 p:nä koristeltiin Runebergin patsaan ympärys havupylväillä ja tulipadoilla sekä Lönnroten patsaan edusta Kalevalanpäivänä. Toukokuun 12 p:nä koristeltiin Snellmanin patsaan tienoo ruukkukasveilla. Lisäksi annettiin kaupunginpuutarhurin tehtäväksi huolehtia vuosittain huhtikuun 12 p:nä Vanhan kirkon puistoon pystytettyjen sankaripatsaiden koristamisesta sekä juhla-valaistun joulukuusen pystyttämisestä Eestin vapaussodassa kaatuneiden sankarien haudalle, kuten oli tapana suomalaisten ja saksalaisten sankarihaudoilla.

Reijolan taimistosta siirrettiin Talin taimistoon pensaita sekä pistokas- ja kylvötaimia yhteensä 16,176 kpl. Talin taimilavoissa oli syksyllä jalostuksia ja kylvöksiä yhteensä 1,087 kpl., puumaisia pistokkaita 3,140, perennain pistokkaita 3,200, avomaalle kouluutettuja perennoja 3,464 ja pistokkaita 12,385. Reijolan taimistossa oli taimia yhteensä 12,182.

Puisto-osaston varsinaiset menot olivat yhteensä 2,999,430: 90 markkaa, josta puistojen istutusten ja kunnossapidon osalle tuli 1,508,264: 80 markkaa. Viimeksi mainitut kustannukset jakautuivat seuraavasti:

	Smk.		Smk.
Kaupunginpuutarha	184,088: 75	Ullanpuistikko	9,417: —
Kasvihuoneet	137,616: 60	Ensi-sairaalan puistikko ..	8,970: —
Kaivopuisto	121,370: —	Hauhontien puistikot	8,970: —
Tähtitornivuori	72,354: —	Telakanpuistikko	8,930: —
Kaisaniemi	69,292: —	Mäkelänkadun istutukset ..	8,890: —
Kappellesplanaadi, Runebergin splanaadi	67,382: 40	Säätytalonpuistikko	8,830: —
Engelinaukio	51,930: —	Siltavuorenranta	8,725: —
Talvipuutarhan edustalla olevat pengermät	39,927: 85	Vuorimiehenpuistikko	8,520: —
Vanhan kirkon puisto	33,495: —	Johanneksen kirkon istutuk- set	8,290: —
Eläintarha	33,878: —	Torkkelinpuistikko	8,285: —
Hakasalmen ja Hesperian puisto	28,152: —	Meritori	7,820: —
Eiran puistikko	25,215: —	Aleksis Kiven kadun istu- tukset	7,603: —
Punanotko	24,440: —	Suomen pankin istutukset ..	7,400: —
Hietaranta	23,635: —	Runeberginkadun leikki- kenttä	6,815: —
Hesperianesplanaadi	22,776: —	Kallion kirjastotalon istu- tukset	6,610: —
Katajanokan puistikot	20,388: —	Nervanderinpuistikko	6,055: —
Kirurgisen sairaalan istu- tukset	18,775: —	Ateneumin istutukset	6,020: —
Haudat	14,985: —	Lapinlahdenpuistikko	6,020: —
Runebergin, Lönnroten ja Snellmanin patsaiden ko- ristaminen	14,088: 75	Turuntien puuistutukset ..	5,755: —
Kallion kirkon istutukset ..	12,710: —	Ruoholahdenpuistikko	5,240: —
Runebergin patsaan istutuk- set	12,465: —	Porthanin- ja Pengerkadun välinen istutus	4,750: —
Liisanpuistikko	11,210: —	Turuntien ja Arkadiankadun kolmioistutukset	4,705: —
Kallion urheilukenttä	10,540: —	Koulupuistikko	4,540: —
Kangasalan tien leikkikenttä	10,010: —	Puijonkadun puistikko	4,518: —
Puutarhakadun puistikko	9,960: —	Ritaritalonpuistikko	4,495: —
Käpylän urheilukenttä	9,650: —	Annalan urheilukenttä	4,435: —
Mechelininkadun istutukset	9,520: —	Haapaniemen urheilukenttä	4,390: —
		Dagmarinkadun leikkikenttä	4,240: —
		Kolmikulma	4,240: —

	Smk.		Smk.
Keuruuntien istutukset	4,120: —	Teknillisen korkeakoulun is-	
Lönnrotinpuistikko	3,852: 50	tutukset	2,060: —
Aleksanteri II:n patsaan is-		Agricolankujan puistikko ..	1,870: —
tutukset	3,790: —	Arkadian- ja Runeberginka-	
Pääskylänpuistikko	3,650: 50	dun kulmaus	1,845: —
Paulantien leikkikenttä	3,545: —	Kotkankadun istutukset ..	1,706: 55
Urheilukadun istutukset ..	3,495: —	Meritullinkadun pohjois-	
Porvoonkadun puistikot ..	3,285: —	pään istutukset	1,610: —
Simonkadun kujanne	3,260: —	Fredrikintori	1,385: —
Apollonpuistikko	3,240: —	Helsingin- ja Vaasankadun	
Museokadun leikkikenttä ..	2,890: —	kolmio	1,100: —
Kasarmitorin istutukset ..	2,625: —	Hämeentien runkopuut ..	965: —
Saksalaisen kirkon istutuk-		Kinnekulle	890: —
set	2,625: —	Heikinkatu	795: —
Kapteeninpuistikko	2,545: —	Arkadian- ja Pohj. Rautatie-	
Caloniuksen- ja Runebergin-		kadun kulmaistutukset ..	735: —
kadun kulmaistus	2,535: —	Konservatorion viereinen	
Perhonkadun leikkikenttä ..	2,530: —	rinne	620: —
Agricolanpuistikko	2,480: —	Topeliuksenkadun puuistu-	
Sirkuspuistikko	2,350: —	tukset	590: —
Franzeninkadun istutukset	2,335: —	Aadolfinrinne	460: —
Teknillisen korkeakoulun		Hankkijan edusta	405: —
sähköteknillisen laitoksen		Ammattienedistämislaitok-	
istutukset	2,240: —	toksen edusta	230: —
Pohjolankadun istutukset ..	2,225: —	Bulevardin puuistutukset ..	230: —
Fredrikinkadun pohjoispään		Sekalaista	145,632: 90
istutukset	2,185: —		
		Yhteensä	1,508,264: 80

Varsinaisiin menoihin lisättiin talousarvion uuden aselman mukaan seuraavat uudet tilit: Kaupunginpuutarhan rakennukset Eläintarhassa, niiden vuokra; Lasten kiikut ja Alppilan lintulammikot, niiden ylläpito. Työntekijäin palkkojen nousun johdosta myönnettiin varsinaisten menojen tileille 99,000 markan lisämääräraha.

Tuloa tuottamattomiin pääomamenoihin sisältyvät seuraavat puistojen uudistyt: Runebergin- ja Mechelininkadun välisen Hesperianesplanaadin osan tasoint, Merisataman istutustöiden jatkaminen, Tehtaanpuiston kuntoonpanotöiden ja Topeliuksenpuiston perustamistöiden aloitus, Hietaniemen-, Arkadian- ja Väinämöisenkadun rajoittaman kolmion istutukset, tuberkuloosisairaalan alueen käytävä ja tenniskenttä, Kaisaniemen pohjoisosan alueiden kunnostaminen, Hietaniemenkadun ja hautausmaan muurin rajoittaman nurmikkokaistaleen kunnostaminen, Vilhonvuoren pohjoisrinteen perustustöiden jatkaminen y.m. Työläispalkkojen korottamiseen varatusta määrärahasta myönnettiin uudistöitä varten 51,000 markan lisämääräraha.

Katurakennusosaston laskuun suoritettiin m.m. seuraavat työt alla mainituin kustannuksin: Heikinpiston lehmusten siirrot ja Simonkadun puiden alentaminen 177,930: 85 markkaa, Mäkeläinkadun lehmusten istutus ja nurmikkokaistaleiden kylväminen 22,256: 45 markkaa, samoin Mechelininkadun 30,776 markkaa sekä stadionille johtavien teiden vierustojen kunnostaminen ja pensasistutukset 8,922: 20 markkaa.

Talorakennusosaston tilauksesta suoritettiin istutustöitä Kivelän sairaalan uuden hallintorakennuksen luona 40,648: 25 markan kustannuksin, Topeliuksenkadun kansakoulun pihamaalla 21,260: 50 markan sekä Rautalammintien varrella 4,824: 50 markan kustannuksin.

Ulkopuolella varsinaisen menosäännön suoritettiin suuren lehmuksen siirto Snellmanin koulun pihamaalla sekä puiden siirto Ruotsalaisen teatterin

luona ja Kaisaniemen koulun pihamaalla. Heikinkatu koristettiin joulukuussa havupylväillä ja tulipadoilla, mihin tarkoitukseen käytettiin 12,949: 90 markkaa kaupunginhallituksen myöntämiä varoja; samoista varoista suoritettiin osaston tarpeita varten varatun 5,000 m³:n multamäärän tuottokustannukset.

Kaupunginpuutarhasta myytiin taimia, kukkasia, pensaita y.m. sekä vuokrattiin kasveja juhlatilaisuuksiin, josta kertyi tuloja yhteensä 72,114: 30 markkaa.

Vuoden lopulla toimitetun luettelon mukaan oli kaupunginpuutarhan kasvihuoneessa ja talvipuutarhassa olevien kasvien, avomaalla kasvatettavien perennain ja molempien taimistojen koristepuiden ja -pensaiden yhteinen arvo 466,838: 50 markkaa.

Varasto-osasto. Osaston henkilökuntaan kuuluivat varastonpäälikkö, varastokirjanpitäjä ja 4 toimistoapulaisia. Päävarastossa oli varastonhoitaja ja 1 toimistoapulainen sekä konepajassa 1 insinööri ja 4 toimistoapulaisia.

Osaston tehtävänä oli hoitaa Malminkadun 5:ssä sijaitsevaa päävarastoa sekä Ruoholahdessa ja Hakaniemessä sijaitsevia varastoja samoin kuin Toukolassa sijaitsevaa konepajaa kuin myös huolehtia rakennustoimiston tarveaineiden ja kaluston hankinnoista ja hoidosta.

Vuoden kuluessa rakennustoimiston eri osastot sekä kaupungin muut virastot ja yksityiset henkilöt käyttivät konepajaa rahassa arvioituna seuraavassa laajuudessa:

	Smk
Varasto-osasto	1,366,757: 05
Katurakennusosasto	967,360: 85
Satamarakennusosasto	367,532: 70
Talorakennusosasto	413,092: 35
Puisto-osasto	108,448: 15
Tilivirasto	108: 35
Muut kaupungin laitokset	338,004: 65
Yksityiset	50,757: 20
Yhteensä	3,612,061: 30

Varastoitujen rakennustarpeiden arvo oli tammikuun 1 p:nä 1935 3,538,719: 54 markkaa. Vuoden kuluessa ostettiin tarveaineita 10,027,048: 30 markalla ja käytettiin 10,440,432: 19 markan arvosta, joten v:een 1936 siirtyvän varaston arvo oli 3,125,335: 65 markkaa. Eri kuluttajien käyttämien tarveaineiden raha-arvo oli seuraava: katurakennusosaston 6,950,617: 20 markkaa, satamarakennusosaston 2,570,676: 05 markkaa, talorakennusosaston 478,301: 90 markkaa, konepajan 175,468: 80 markkaa, puisto-osaston 46,236: 35 markkaa, varasto-osaston 109,990: 09 markkaa, rakennustoimiston 21,880 markkaa, muiden kaupungin laitosten 30,387: 75 markkaa sekä yksityisten 56,874: 05 markkaa.

Tilivirasto. Tiliviraston henkilökunnan muodostivat kamreeri, 2 kirjanpitäjää ja 3 toimistoapulaisia.

Tilitodistuksia oli vuoden aikana 22,403, laskutuksia 1,456 ja lähetettyjä kirjelmia 1,503. Kirjanpitoeriä oli yhteensä 35,801.

Tiliviraston käteiskassan rahanvaihto oli vuoden aikana 6,541,839: 25 markkaa. Viraston määrärahat olivat yhteensä 242,180 markkaa ja menot 236,807: 20 markkaa, joten säästöä jäi 5,465: 75 markkaa määrärahojen ylitksen ollessa 92: 95 markkaa.